

ISSN 2249-510X

A Peer Reviewed and Refereed Journal of

Kashmiri Literature and Language

Department of Kashmiri

University of Kashmir

رزمیہ: ووکھنے، صنفی انہار، تکنیک تے تاریخ

فاروق فیاض

تلخیص:

امہ بڑونڈھ ز رزمیہ شاعری یا poetry يارزمیہ کس لسانی ساختس معنوی افادیتس یا تاریخی یا اسطوری کردارس پڑھ یا امہ کبین موضوعاتن تے اسلوبیائی امتیازاتن تے شرایطن متعلق یہ کتھ کرنے پڑؤری چھ ز etymology ہندس علمی تے انسانی بنیاد کہ حوالہ یہ ابتدا ہس مژہ کتھ کرنے لفظ epic یا رزمیہ چھ یونانی زبان ہند گوڑ لفظ یعنی epikos منزہار نہ آمٹ، ہیمیک لغوی معنی لفظ باتھ یا باوتحہ چھ۔ ادبی یا شعری اصطلاحس مژہ چھ epic تھ روایت مرکوز ضابطہ بند، تھ مُسغل نظاماً دو کھانی یا دلیلہ و نان۔ تھ مژہ گنہ لسانی، تاریخی یا تہذیبی خطس مژہ زنم لبند و اس مقبول تے معروف قومی، نسلی، تاریخی، نیم تاریخی یا اسطوری ہیر و پسند ہن جنگی کارنامن، تحریک سز جرات مندی تے ولہ ویری، تحریک سند ہن مُتكلاتن، مهماتن تے کامیابین تھ کامرا نین ہنزرا علی سجاوٹی، نزاکتی تے پرواقار شعری لمحس یا اسلو بس مژہ آسہ آمژہ باوتحہ کرنے۔

کلیدی الفاظ: epic poetry، ساختس، تاریخی، اسطوری

تعارف:

Webster World New Dictionary مژ پچھے اپکس یئمہ آپہ وو کھنے آءہ کرنے:

"رزمیہ یا epic چھا کھڑیٹھ بیانیہ نظم یں نہایت شاندار اسلوب مژ آسہ آہہ بیان کرنے، یتھ مژ کا نہہ روایتی ولہ ویر یا تاریخی ہیر و سندن دلیرا نہ، بہادرانہ کارنا من، جنگی صلاحیت نہ کرتین تے کامیابیں ہنز آسہ آہہ وو کھنے کرنے۔ مثلًا Iliad تے Odessy ہشہ زیچھ نظمہ۔ یتھ مژ کیتھہ وو یہ تو اُریخی یا اسطوری کردارن ہند کی ڈسی عمل آسہ یوان درشاونہ۔"

پیہ اکہ تشریح یاوضاحت باپتھ چھا epic یتھ نظمہ ونان یوس داریس حدستام Ballad ہش پچھے آسان تے یتھ مژ امہ صفحہ ہند کی واریاہ اوصاف موجود چھا آسان۔ وو ن گو واکھ بیادی چیز یں یمن دون صفحن درمیان امتیاز تے بن پاؤ کران پچھے سہ گو ویمن دون صفحن ہند راد یا زیچھر۔ رزمیہ چھا کھڑیٹھ بیانیہ شعر ڈاٹ ییلہ زن Ballad اکس مختصر شعر ڈلیلہ ہند س صورت مژ آسان پچھے۔ Epic Encyclopedia of Britanicca یا رزمیہ نظمہ یئمہ آپہ وضاحت کران:

"Epic is a long narrative poem, recounting heroic deeds of a historical or mythical character. The term encompasses both oral and the written composition. The prime examples of the oral epic are Homer's Iliad and Odessy."

رزمیہکو یا اپلکٹ مولے انہار یا خدوخال:

رزمیہ شاعری ہندو چھیم کیتھہ بینیادی شرائط اوصاف تے آداب یم امہ قبیلچہ ادبی صفحہ اکھا لگ پڑ بنتھ تے پہچان بخشان

چھ-

۱۔ گوڈنیک اہم وصف یابنیادی شرط چھ Epic ہک وسیع باڑاؤسُن۔ رزمیہ چھ اکھ باگہ بورت تے زیٹھ زیٹھ شعری بیانیہ۔ عام پاٹھو چھ پڑتھ مفرد یا مخصوص Epic باڑودار آسنسے کنٹھلٹ باگن یا کتابن مژز یوان تقسیم کرنے۔ مثلاً ہومر سندری Epic چھ کم کھوپ کم ژوہن (۲۲) کتابن پڑھ مشتمل۔ تھے پاٹھو چھ Jhon Milton "Paradise" Epic سند تحریر کو رمت Lost بہن (۱۲) کتابن مژز تقسیم۔

۲۔ دو یم بیا کھا کھ صنفی انہار چھ رزمیہک صدقتس نکھ بنی نقطہ نظر آسُن۔ یمیک مرکزی تاکپ تاریخی یار یو ایتی ہیر و سند ہن کارنا من پہندس بیان کرنیں پڑھ آسان چھ یا گئے قومی یا بین الاقوامی اہمیت واجہہ تھیسہ پہند ہن کارنا من ہٹھ تخلیقی ووکھنے کرذ آسان چھے۔ پڑتھ کاٹھہ Epic یا رزمیہ چھ تمس ہیر ویس جسمانی قد و قامتی مژز سرس آسہ، یس بہودری تے ولے ویری مژز بے مثال آسہ۔ تم کسند ہن کارنا من تھر کھا لتھ بیان یوان کرنے۔

۳۔ Exaggeration یا مبالغہ آمیزی چھے بیا کھا کھ وصف Epic ہک گثرنے یوان۔ شاعر چھ ہیر و سند ہن اوصافن تے کارنا من عموماً تھر کھا لتھ بیان کران۔ سہ چھنے قاری یا بوز کھ سندس ذوق سلیمس یا سماع خراشی ہند کاٹھہ تے خیال تھاوان۔

۴۔ فوق البشری یا مافق الفطری کردارن تے عناصرن ہند رزمیہس مژز آسُن چھ ضروری تے پہ چھ بینیادی شرط رنگو Epic با پتھ یوان گثرنے۔ انسانی کردارن یا بشری کردارن ستیست چھ نادیدہ، تھیلی یا فوق البشری کردارن ہند رزمیہ کس پلاس مژزا ہم روں آسان۔ رزمیہ ہس مژز تخلیقی عملہ دوران خوف، دہشت، حارانی تے پڑا سرأریت ووتلاونے خاطر چھ Epic ہس مژز عقلہ نہ ویشان والین کردارن ہٹھ عمل آوری رزمیہ ہس مژز سبھا اہم گثرنے یوان۔ یو ہے وجہ چھ ز رزمیہ ہن مژز چھ

دیوی، دیوتا، جن، پرپی، دریٹھاک، موکل، دیو تے فرشتے پیتر ما فوق البشری کردار ان ستر ستر قو درتی آفاتن مثلاً قحط، بیٹل، سہلاب، نارتے مارتے وبا میر جان لیوا واقعاتن هنڑ ذکر کران۔ ملٹن پسندس Paradise Lost س، ہومر پسندس Illaid س هنڑ، بی ووف سپنسر پسندس Ferrie Queen مژر چھیم Supernatural elements یسلے پاٹھر میلان۔

4- اخلاقیات چھ بیا کھا کھ صنفی وصف Epic ہک۔ شاعر پسندس Epic تحریر کرن س پت کرن چھ اکھا هم وجہ آسان سہ گزو پر ان والس خاطر اکھا خلائق پیغام و اتناون۔ ملٹن سند Paradise Lost چھ اج بہترین مثال۔ شاعر چھ بنی آدم پسند حوالہ خدا یہ پسند ہن رحیمی تے رحمائی صفاتن هنڑ عمل آوری ہنڑ لگہ ہارکی یا justification یہاں دین۔ آدم پسند کہانی داؤ راویک مقصد چھ شاعر لش بندن عسبت دیپے سہنڑ رحیمی ہنڑ ثبوت فراہم کروں۔

5- سازتے سرور چہ دیوی ہنڈ امداد طلب کروں چھ بیا کھا کھ ضروری شرط رزمیہ با پتھر تسلیم یوان کرنے۔

6- پر تھر رزمیہ ک لفظت چھ گرج دار، شاندار تے پر ویقار آسان۔ رزمیہ مژر چھنے عام روز مرہ تے بازا رک زبان استعمال یوان کرنے۔ شاعر چھ واقعاتن ہنڈ بیان کرنے خاطر یا کردار ان ہنڈ مکالمہ خاطر سبھے پوکشش، منه موہ تے سجاوٹی تے پر نزاکت زبان استعمال کران۔

7- بیا کھا کھ لسانی خدو خال چھ رزمیہ ک یوان مانیہ اتحہ مژر استعمال سپدن والر رزمیہ شبیہات (Epic Similes)۔ یمن ہشر اور الفاظن ہنڈ مد ہستہ چھ ہیر و پسند ہن ڈھنی صلاح حیثون، جسمائی کرتین تے اخلاقی رفتہ نسیائی گاٹھ جارس افقار تے فی حسن ستر درشاونے یوان۔ اتحہ لسانی سحر کاری چھ رزمیہ تقدیس مژر Homerian Similes ہنڈ ونا ن۔

رزمیہ ک مختلف اقسام:

Epic یا رزمیہ چھ دون بڈن زمرن یا بگن مژر آمٹ تقسیم کرنے۔ اکھ گو Folk Epic (لکھ رزمیہ) تے بیا کھ گو وادی Epic۔ بجھ آرٹ اپک تے چھ ونا ن۔

ا۔ لُکے رزمیہ پر قسم چھ سبھا قدیم قسم رزمیہ کیں یہ ابتدا ہے مژگوار تحریری صورت مژگوار یادداشت کس بنیاد پڑھ زبان زبان اکہ پہیہ تام منتقل سپدان اوں۔ وقت گذر نس ستر آور رزمیہ کیے قسم اکس لکھاری یا مختلف لکھاریو ہندہ ستر تحریری صورت مژانہ توے پچھنے امہ قسم کین رزمیہن ہندہن شاعر نیا خالق متعلق کانہہ شرقہ حوالہ میلان لکھ رزمیہ چھ آرت رزمیہ یادبی رزمیہ مختلف صورت مژبوں۔ مثلاً لکھ رزمیہ کیک موضوع چھ یسلہ پڑھ عقیدتی یا اساطیری نوعیت آسان۔ سیلہ زن ادبی رزمیہ مصنف سندہ مخصوص لفظ نظریہ کتے ذائقی پسندگی ہند شجہ آسان چھ۔ لکھ رزمیہ چھ مخصوص لسانی یا تہذیبی دا یہ مژ مروج گئے اسطورہ پڑھ ڈر تھ آسان۔ سیلہ زن ادبی یا فنی رزمیہ مژ چھ لکھاری کہانی پنس ذائقی تخلیل کس بنیاد پڑھ تشکیل دوان یا تعمیر کران۔ لکھ رزمیہ چھ سبھا ڈیول تے زیوٹھ آسان یہ اجتماعی عوامی یاداشتیں پڑھ محفوظ زبان زبان اکہ نسلہ پڑھ بیس نسلس تام و اتناونہ یوان

چھ

An introduction to the study of literature William Henry Hudson چھ پنہ کتابہ

”کتابہ مژیہ آپہ لکھ رزمیہس تے آرت رزمیہ ہس درمیان فرق باوان:

”لکھ رزمیہ چھ سرتازہ بنے پھر وک تے نسل مرکوز آسان۔ سیلہ زن آرت Epic یادبی یا آرت اپک عالمانہ تے شاعر سندہ قوت تخلیگ، علمی بصیرتک تے فنی رفتگ پا داوار چھ آسان۔“

ب۔ ادبی یا آرت رزمیہ: ادبی اپکس چھ آرت Epic تے ونان۔ یہ چھ رزمیہ کیں اسلوبی آدابن تے روایاتی ڈھانچن نقل کر تھ ضرورات تحریری صورت دوان چھ مگر پہ چھ واریہن سو تھرہن پڑھ Folk Epic ہکھ عین ضد۔

ادبی رزمیہ چھ شٹھ پاٹھ زیاد فنی ہنر مندی، لسانی حنک تے عالمانہ رویک قائل آسان۔ امیک گرت چھ چھست، ضا بطہ بندتے باسلسل آسان۔ یہ چھ شاعر سندہ قوت ادراک تے تحریر سندہ عالمانہ تے تخلیقی دو پڑاک پا داوار آسان۔ توے چھ وجہ رزمیہ کیے قسم چھ سبھا ادبی اہمیتک حاصل آسان۔ بقول ہنس:

The Literary Epic naturally resembles the Primitive Epic ,on which it is ultimately based in various fundamentalistic characteristics .Its subject matter is the heroic and mythical kind.It makes free use of superlatives .It follows the same structural plan and reproduces many traditional details of composition .It continues epithets and Stere-Typed phrases and locations which are among the marked features of the early epic.

رزمیہ کو عنانصر : (Elements of the Epic)

ا - پلاٹ چھ مثال تے قدر وقا مت تھے بسیار ذہنی تھے جسمانی اوصاف تھاون و اُس ہیر وس ارڈگر دو و تلاں، کاڈ کڈا ن تھے بروٹھ پکان

ب - شعری کردار نہ عمل چھے بہود ری ولہ ویری، ایثار تھے نعمگسائی ہنزہ دلیل پیش کران۔
ج - امیک باڑو یا setting چھے سبھاہ و سیع اسان۔ امیک پلاٹ چھنپے زمان و مکان سین سرحد نہند تابع یا قاد آسان۔ بُرات پاتال تھے شُز یمن تریشوڑ جایں چھے Epic کیں کردار نہ عمل جاری تھے ساری روزان۔

د - بشری کردار نہ ستّر چھ Epic ہس مژ فوق البشری تھے ما فوق الفطری کردار نہ مژ شمولیت اکہ بنیادی عصر رنگو لبنتے یوان۔

ر - اتحہ مژ چھ اسلوبیاتی نزاکت تھے لسانی حسن کاری ہند از حد خیال یوان تھاون تھے۔

ڑ - شاعر چھ ذات پسندی تھے ذات مرکوزہ و دی پیش پن دامن بچاؤ تھے آسان۔

تو اُرخی ارتقا:

رزمیہ ک زمین چھ بدشہاد تن ہندس پوت منظر قدیم زمانکس ماقبل ادبی دورس ستّر گنر رنگ یوان۔ رزمیہ تاریخ دانن ہند و فن

چُھ زِ گوڈ نیک Epic "گل گشمس" ناوچُھ 3000ق-م۔ برونٹھ تھے و زیکھنے آئتیلہ بابل یا سیرین اکس بہورتے جنگجو سپاہ سالار پسند س قیادت مژز پنختہ ماجھ وطن پنختہ کہ دفاع یعنی میسو پوتامیہ خاطر طولیں جنگ لڑن پیو۔ امیک مرکزی ہیر و پوچھ Gilgimish سہ چھ عرق یعنی موجود عراق یا قدیم دور مژز میسو پوتامیہ و نان اُک نہم اُسطوری با دشہ اوسمت مگر تینکو سند تذکرہ تاریخ کھوتے زیاد اتھر رزمیہ مژز 1400-2150ق-م۔ درمیان لیکھنے آئت چھ تھہ مژز میلان۔ بابلک یا سرمیا ہنک پیغامبیر ادبی کارنامہ چُھ ہومرس برونٹھ قریباً 1500ء ری برونٹھ تھریک رہنے آئت تے توے چُھ پیو دُنیہنک ساروے کے کھوتے پرون رزمیہ یوان ماننے۔

Gilgimish دریافت سپنہ برونٹھ اوس ہومر پسند کر Odessy and Illaid ارزمیہنک ابتدا گنر رخنے یوان۔ ونچہ چُھ یوان زیپ چھ اٹھ مہ صدی ق-م۔ مژز لگ بگ لیکھنے آئت۔ مہا بھارت چھ تریمہ یا ثور مہ صدی عیسوی ستر منسوب یوان کرنے نظم Beoult Anglo-sexon- چھ اٹھ مہ صدی مژز تھریس مژز پھر نہ آمہ۔ اٹلی زبانہ مژز Taso سند لیو کھمٹ Ger u O S Camsen سند salmme uberalta 1575 عیسوی مژز تھری آمت کرنے۔ پر تگال زبانہ مژز چُھ Lusiadas 1572 عیسوی مژز تھری آمت کرنے۔ ملن سند Lost Paradise 1667 1572 عیسوی مژز تھری آمت کرنے۔

کرنے۔

Epic کمن روایتی اسلوبیاتی بندش اوک طرف تھوڑھ چھ ووڑ دانتے سند Divine Comedy (14th century) سند Edmund Spenser The Farrie Queen (1590-96) کس دا رس مژز یوان تسلیم کرنے۔ بلکہ چھ نشری جامع کہانی یمن مژز Herman Melvilie سند Leo Moby -Dick (1851) James Joyce Ulysses (1922) سند Tolstoy War and Peace کس زمرس مژز شامل چھے یوان کرنے۔

مارکسی تنقید نگار Lukas Boungeris Epic چھ coin لفظ یہ تمن تمام ناولن پڑھ کو رہت یہم بقول تھی

پسند سرمایہ دار ائمہ عہد کیں سمائجی حقیقت پڑھو رن تلان پڑھ۔ اک مشہور مجلس مژر پڑھ Lukas لیکھاں:

"The Novel is the epic of a world that has been abandoned by God"

(Marxist Criticism)

کتابیات:

Hudson, william Henry. (1913) . A introduction to the study of ^ literature.London

Webster. (1951) . Webster New World Dictionary . Harper Collins.